

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 933

**2021–2030 METŲ PLĖTROS PROGRAMOS VALDYTOJOS
LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
NEĮGALIESIEMS TINKAMOS APLINKOS VISOSE GYVENIMO SRITYSE PLĖTROS PROGRAMA**

**I SKYRIUS
PLĖTROS PROGRAMOS PASKIRTIS**

**Valstybės veiklos sritis
9. SOCIALINĖ APSAUGA IR UŽIMTUMAS**

2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) uždavinių įtraukimo į Programą logika

Plėtros programa skirta NPP 2.6 pažangos uždaviniui „Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse“, įgyvendinti.

Socialinės apsaugos viešosios politikos prioritetai priskirti 2021–2030 metų NPP 2 strateginio tikslo „Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“ įgyvendinimui, taip siekiant stiprinti socialinį kapitalą – socialinius ryšius, tinklus, tarpusavio pasitikėjimą ir pasitikėjimą institucijomis, reikiamų paslaugų prieinamumą. Šios plėtros programos priemonėmis siekiama spręsti kompleksines aplinkos neprieinamumo problemas, dėl kurių neįgaliųjų dalyvavimas socialiniame, visuomeniniame, šeiminiame gyvenime apribotas, jie patiria skurdą, socialinę atskirtį, įvairių sunkumų įsidarbindami ar kreipdamiesi dėl reikalingų paslaugų, taip pat išgydami prekes.

Plėtros programa taip pat netiesiogiai prisidės prie šių NPP uždavinių įgyvendinimo:

- 1.1 uždavinys. Stiprinti žmonių išteklius ir kompetencijas aukšto lygio mokslui ir mokslu grįstoms technologijoms kurti;
- 1.12 uždavinys. Didinti Lietuvos turizmo konkurencingumą;
- 2.1 uždavinys. Mažinti pajamų nelygybę;
- 2.2 uždavinys. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę;
- 2.3 uždavinys. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą;
- 2.8 uždavinys. Skatinti verslo atsakomybę;
- 3.2 uždavinys. Didinti švietimo įtrauktį ir prieinamumą, užtikrinti saugią aplinką kiekvienam asmeniui;
- 5.4 uždavinys. Gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiektimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę;
- 7.2 uždavinys. Didinti darbo vietų pasiekiamumą ir viešųjų paslaugų prieinamumą visiems.

Įgyvendinant Plėtros programą, bus laikomasi individualizuoto požiūrio, siekiama, kad aplinka atitiktų visų visuomenės narių poreikius, būtų laikomasi universalaus dizaino principų.

Dėl vykstančių demografinių pokyčių (spartus visuomenės senėjimas, augantis imigrantų skaičius) aplinkos prieinamumas tampa aktualus ne tik neįgaliesiems. Todėl, augant socialinių, sveikatos bei švietimo paslaugų poreikiui, labai svarbu sudaryti tinkamas sąlygas ir lygias galimybes šias paslaugas gauti visiems

asmenims, ypač tiems, kurie dėl savo ribotų galimybių negali savarankiškai jų užsitikrinti. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje pažymima, kad neįgalumas atsiranda dėl asmenų, turinčių sveikatos sutrikimų, ir požiūrio bei aplinkos sudaromų kliūčių sąveikos, trukdančios tokiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis. Užtikrinus fizinės ir informacinės aplinkos, prekių ir paslaugų prieinamumą, bus pašalintos požiūrio bei aplinkos sudaromos kliūtys, trukdančios neįgaliesiems dalyvauti socialiniame, visuomeniniame, šeiminiame gyvenime, ir užtikrinta neįgaliesiems tinkama aplinka visose gyvenimo srityse.

Plėtros programos priemonės horizontaliuoju principu planuojamos ir derinamos su kitų ministerijų valdomomis plėtros programomis, kurios derinamos tarpusavyje, siekiant išsiaiškinti, kaip jos padės įgyvendinti Plėtros programos priemones, kad būtų užtikrintas aplinkos prieinamumas neįgaliesiems.

NPP uždavinys, kodas ir pavadinimas

2.6 uždavinys. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse

NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodiklis

2.6.1. Fizinės ir informacinės aplinkos prieinamumo neįgaliesiems lygis, procentais (2020 m. – 43,55; 2025 m. – 50; 2030 m. – 70)

Nurodytas rodiklis tiesiogiai susijęs su sprendžiama problema, kurią išsprendus bus užtikrintas fizinės ir informacinės aplinkos prieinamumo neįgaliesiems lygio augimas. NPP nustatytos šio uždavinio rodiklio reikšmės orientuotos į fizinės ir informacinės aplinkos pritaikymo pokytį.

Problema – net 65 procentai neįgaliųjų dėl aplinkos neprieinamumo patiria sunkumų savarankiškai gyvendami, naudodamiesi viešosiomis paslaugomis ir įsigydami prekes ar paslaugas.

Spręstinios problemos priežastys (išdėstytos prioriteto tvarka):

1. Neprieinama fizinė infrastruktūra (fizinė infrastruktūra suprantama kaip viešosios, rekreacinės, sporto, turizmo ir kitos erdvės, visuomeniniai statiniai ir gyvenamieji pastatai bei viešasis transportas ir viešojo transporto infrastruktūra) (poveikis problemai – 50 procentų, tikslinės grupės dydis¹ – apie 500 000 asmenų):

- 1.1. netinkamas fizinės infrastruktūros prieinamumo ir pritaikymo neįgaliesiems teisinis reglamentavimas;
- 1.2. netinkamai vykdoma fizinės infrastruktūros pritaikymo neįgaliesiems stebėseną ir kontrolę neskatina pritaikyti fizinės infrastruktūros ir (ar) išlaikyti pritaikytų pastatų prieinamumo;
- 1.3. neįgaliųjų poreikiams nepritaikytų svarbių pastatų (valstybės ir savivaldybių institucijų) pritaikymo veiksmų planų trūkumas lemia tai, kad 2020 m. buvo pritaikyta tik 28 proc. svarbių pastatų (*problemos priežastis iš dalies priklauso savivaldybių (regionų) kompetencijai*).

2. Nepritaikyta informacinė infrastruktūra ir informacija (poveikis problemai – 35 procentai, tikslinės grupės dydis – iki 420 000 asmenų):

- 2.1. netinkamas teisinis reglamentavimas: visos be išimties viešąsias ir administracines paslaugas, informaciją teikiančios ir (ar) internetine prekyba užsiimančios įstaigos neįpareigos užtikrinti, kad jų interneto svetainės būtų prieinamos neįgaliesiems;
- 2.2. valstybės institucijų ir įstaigų interneto svetainių bei mobiliųjų programų stebėsenos rezultatai nepadedą didinti informacijos prieinamumo negalią turintiems asmenims;
- 2.3. viešųjų paslaugų teikėjai neužtikrina informacijos prieinamumo neįgaliesiems (*problemos priežastis iš dalies priklauso savivaldybių (regionų) kompetencijai*);
- 2.4. privačios įmonės, teikiančios paslaugas visuomenei, neužtikrina informacijos prieinamumo neįgaliesiems.

3. Paslaugos ir prekės nepritaikytos neįgaliųjų poreikiams (poveikis problemai – 15 procentų, tikslinės grupės dydis – 40 000 asmenų):

¹ Tikslinė grupė – neįgalieji ir kiti asmenys, kuriems, išsprendus problemą, palengvės gyvenimo sąlygos (riboto judumo asmenys, laikinai nedarbingi dėl traumų, šeimos su mažamečiais vaikais vežimėliuose, vyresnio amžiaus žmonės, patiriantys judėjimo, skaitymo ar teksto suvokimo sunkumų, kiti asmenys, patiriantys teksto suvokimo sunkumų: migrantai, kitataučiai, asmenys, ilgai buvę socialinėje atskirtyje (kaliniai), ir pan.).

<p>3.1. netinkamas teisinis reglamentavimas: neįtvirtinti universalūs dizaino reikalavimai prekėms ir paslaugoms;</p> <p>3.2. nėra vienodo prekių ir paslaugų prieinamumo neįgaliesiems stebėsenos ir kontrolės mechanizmo;</p> <p>3.3. trūksta gerosios praktikos sklaidos.</p> <p>4. Nepakankamas visuomenės supratimas apie neįgaliųjų įtraukties svarbą ir individualius jų poreikius (priemonės numatytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamoje Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valdomoje Socialinės sutelkties plėtros programoje (toliau – Socialinės sutelkties PP)):</p> <p>4.1. nesistemiškai vykdomos neįgaliųjų diskriminacijos mažinimo ir visuomenės nuostatų keitimo priemonės;</p> <p>4.2. pačių neįgaliųjų gebėjimų atpažinti diskriminacijos apraiškas trūkumas;</p> <p>4.3. nepakankamai supratingas ir palankus darbdavių, švietimo įstaigų, valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų požiūris į šeimą, auginančią vaiką, turintį negalią, ar prižiūrinčią neįgalų šeimos narį;</p> <p>4.4. neįgaliųjų nevyriausybinėms organizacijoms trūksta kompetencijos ginant neįgaliųjų ar jų šeimų narių teises.</p>
<p>Pažangos priemonės, kuriomis sprendžiama problema:</p> <p>09-005-02-06-01 Užtikrinti fizinės infrastruktūros prieinamumą neįgaliesiems (šalinama 1 priežastis su subpriežastimis ir iš dalies šalinama 4 priežastis su subpriežastimis).</p> <p>09-005-02-06-04 Užtikrinti informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymą neįgaliųjų poreikiams (šalinama 2 priežastis su subpriežastimis ir iš dalies šalinama 4 priežastis su subpriežastimis).</p> <p>09-005-02-06-07 Skatinti paslaugų ir prekių pritaikymą neįgaliųjų poreikiams (šalinama 3 priežastis su subpriežastimis ir iš dalies šalinama 4 priežastis su subpriežastimis).</p> <p>Priemonės, numatytos kitose plėtros programose:</p> <p><i>Socialinės sutelkties plėtros programoje:</i></p> <p>09-03-02-02-06 Įgyvendinti lygių galimybių, lyčių lygybės principus (šalinama 4 priežastis su subpriežastimis);</p> <p><i>Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamoje Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valdomoje Regionų plėtros programoje numatytais regioninėmis pažangos priemonėmis (prisideda prie 1.3 ir 2.3 subpriežasčių šalinimo).</i></p>

II SKYRIUS FINANSINIŲ PROJEKCIJŲ DALIS

NPP uždavinys	Finansinės projekcijos, tūkst. Eur ²	Finansavimo šaltiniai
1	2	3
2.6 uždavinys. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse	2 000	Valstybės biudžetas
Plėtros programai įgyvendinti iš viso skirta (tūkst. Eur):	2 000	

² Nurodant lėšas, vadovaujamosi aktualiomis NPP finansinėmis projekcijomis 2021–2030 m. ir jų paskirstymu pagal NPP strateginius tikslus ir asignavimų valdytojus. Finansinės projekcijos bus reguliariai peržiūrimos ir pagal poreikį tikslinamos.

III SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONIŲ RINKINYS

Pažangos priemonės kodas	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės įgyvendinimo NPP uždavinys	Kiti NPP uždaviniai	Būtinės sąlygos	Dalyvaujančios institucijos	Pažangos priemonės rezultato rodiklio pavadinimas	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės		Pažangos priemonės papildomas požymis*: LRV IP, HP, NRD, RPP
							Pradinė	2030 m.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
09-005-02-06-01	Užtikrinti fizinės infrastruktūros prieinamumą neįgaliesiems	2.6. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse	2.1. Mažinti pajamų nelygybę; 2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą	Būtina atlikti tyrimus esamos fizinės infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems lygiui nustatyti, siekiant turėti patikimas pirmines rodiklio reikšmes	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija	Fizinės infrastruktūros prieinamumo lygmens indeksas (procentais) ³	30 (2019)	70	LRV IP, HP – lygios galimybės visiems

* LRV IP – Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano priemonė; HP – priemonė, kuria prisidedama prie darnaus vystymosi, inovatyvumo (kūrybingumo) ir (ar) lygių galimybių visiems horizontaliojo principo įgyvendinimo; NRD – Nacionalinės reformų darbotvarkės įgyvendinimo priemonė; RPP – regioninė pažangos priemonė.

³ Skaičiuojant indeksą, vertinama neįgaliesiems pritaikytų pastatų, viešųjų erdvių, viešojo transporto infrastruktūros dalis nuo visų pastatų, viešųjų erdvių, viešojo transporto infrastruktūros, taip pat patenkintų prašymų pritaikyti būstą neįgaliesiems dalis nuo visų pateiktų prašymų skaičiaus ir neįgaliesiems (bent su judėjimo negalia) pritaikytų viešojo transporto priemonių dalis nuo visų viešojo transporto priemonių skaičiaus.

09-005-02-06-04	Užtikrinti informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymą neįgaliųjų poreikiams	2.6. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse	2.1. Mažinti pajamų nelygybę; 2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą		Informacinės visuomenės plėtros komitetas, viešoji įstaiga „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Lygių galimybių kontroleriaus tarnyba	Informacijos pritaikymo neįgaliųjų poreikiams indeksas (procentais) ⁴	5 (2019)	50	LRV IP, HP – lygios galimybės visiems
-----------------	--	--	--	--	--	--	----------	----	---------------------------------------

⁴ Atsižvelgiant į įvairias negalias, bus vertinama:

- viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų visuomenei pateikiamos informacijos lengvai suprantama kalba kiekis ir santykis su visa viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų visuomenei pateikiama informacija;

- viešosios informacijos priemonėse teikiams paslaugoms (titruotoms laidoms, laidoms su gestų kalbos vertimu ir pan.), pritaikytoms regėjimo ir klausos negalią turintiems neįgaliesiems, skirto laiko dalis nuo bendro transliacijų laiko (vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 5 straipsnio 10 dalimi, viešoji įstaiga „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ televizijos programas pritaiko klausos ir regos negalią turintiems asmenims). Tokių televizijos programų transliacijų, kurių kartojimo laikas neįskaičiuojamas į šioje dalyje nustatytą minimalų klausos ir regos negalią turintiems asmenims pritaikytų programų transliavimo laiką, trukmė per mėnesį turi būti:

1) programos su lietuviškais subtitrais – ne mažiau kaip 50 procentų viso mėnesio transliavimo laiko;

2) programos, verčiamos į lietuvių gestų kalbą, – ne mažiau kaip 20 procentų viso mėnesio transliavimo laiko;

3) programos, pritaikytos regos negalią turintiems asmenims, – ne mažiau kaip 10 procentų viso mėnesio transliavimo laiko.

Keičiant teisinę bazę, bus siekiama įpareigoti ne tik visuomeninį transliuotoją, bet ir privačius transliuotojus užtikrinti informacijos prieinamumą;

- valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainių, pritaikytų neįgaliesiems, dalis nuo visų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainių, kurioms taikomi Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo patvirtinimo“, reikalavimai.

09-005-02-06-07	Skatinti paslaugų ir prekių pritaikymą neįgaliųjų poreikiams	2.6. Plėtoti neįgaliesiems tinkamą aplinką visose gyvenimo srityse	2.1. Mažinti pajamų nelygybę; 2.2. Didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę; 2.3. Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo remimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą	Atlikti tyrimus šiems rodikliams nustatyti: - vartotojų, kurie turi negalią ir kurie patenkinti prekių ir paslaugų pritaikymu neįgaliesiems, daliai nuo bendro respondentų, turinčių negalią, skaičiaus;	Institucijos, atsakingos už Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įgyvendinančių nacionalinių teisės aktų įgyvendinimą	Vartotojų, turinčių negalią, patenkintų prekių ir paslaugų pritaikymu neįgaliesiems, dalis (procentais)	Nėra duomenų	35	HP – lygios galimybės visiems
				- gamintojų, kurie gamina neįgaliesiems pritaikytas prekes ir teikia paslaugas, daliai nuo bendro apklaustų gamintojų ir paslaugų teikėjų skaičiaus		Gamintojų, kurie gamina neįgaliesiems pritaikytas prekes ir teikia paslaugas, dalis (procentais)	Nėra duomenų	25	